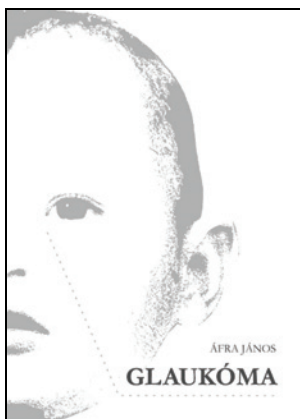

LÁZÁR BENCE ANDRÁS

A fény hiányába

ÁFRA JÁNOS: GLAUKÓMA CÍMŰ VERSESKÖTETÉRŐL

PRAE.HU
Budapest, 2012
92 oldal, 1490 Ft

”

Áfra János első verseskötete a JAK-füzetek 171. darabjaként jelent meg 2012-ben. A szerzőről a könyv értelmezése szempontjából is érdemes tudni, hogy szerkesztőként, irodalom-szervezőként is jelentékeny munkát végez. Ugyanis, aki felüti Áfra János könyvét, egy kiválóan megszervezett, felépített és megszerkesztett könyvvel találkozik. Visszatérve a kötet komponáltságára, kiemelkedőnek tartom az első kötetek közül ezt a fajta profizmust. Erős rendszer jellemzi Áfra *Glaukómáját*, a hat ciklus logikusan tagolja a viszonylag nagy anyagot, sőt a ciklusokat egy-egy grafika (önarckép) vezeti be, amelyen keresztül a lírai én felnőtté válását kísérhetjük végig.

A könyv címe már előrebocsátja az orvosi nomenklatúra használatán keresztül, hogy ez a könyv a testről, vagy legalábbis a test-problematikáról fog szólni. Továbbá a könyvet végigkísérő önidegenség már a címben is jelentős hangsúlyt kap, azzal, hogy a szerző egy görög kifejezést választ könyvének címéül, és már a kötet kezdetén egy átlagosnak, hétköznapiak nem nevezhető szöveg-, eszközvilágba invitálja az olvasót. A glaukóma avagy zöldhályog ismert népbetegség, definíciója így hangzik: „A glaucoma (zöldhályog) lényege a retinális ganglion-sejtek progresszív pusztulása apoptosis (programozott sejthalál) révén.” (Süveges Ildikó: Szemészet; Medicina, 2010), tehát a látóideg károsodásával, ezen keresztül a látásromlásával, akár vesztesével járó állapot, közelebről altípusa az ún. akut glaukómás roham, amely időszakos látásromlással járó kórfolyamat. Áfra könyvének, ha úgy tetszik szervező eszköze az ismertetett betegség. Hiszen, ha úgy vesszük, villanásokat (a kórképben gyakran jelentkező tünet), élet-fragmentumokat mesél nekünk a lírai én, különböző elbeszélők szájába adva azokat. Ezek az emlékképek egy emberről szólnak, magáról a lírai énről. Ilyen értelemben meglepő alanyi lírával találkozunk Áfra könyvében, amely ha nem is újszerű, de mindenképp meglepő és egyedi az uralkodó kortárs költészeti trendben. Visszatérve az indító gondo-

lathoz, Áfra már a kötet címével is előrebocsátja tehát, hogy test-költéssel fogunk találkozni. Ugyanakkor a könyv első olvasatra mégsem annyira a test téma újra-, átgondolása, mivel Áfra könyvében a központi test-motívum, a glaukóma, egy olyan koherens szervező poétikai eszköz, amelyen keresztül „az időszakos látásromlások”, tehát a történetek egy egész világot formálnak és vezetnek, ha úgy tetszik lassanként „a mindent látásból a fény hiányába” (*Elsők*, 7. o.).

A versekben a test legtöbb esetben mint beteg, illetve mint a szexualitás tárgya jelenik meg. Azon szövegeknél, ahol a szexualitás dominál, sok esetben gyengébb versekkel találkozunk, így például *Közös fesztáv* című versében, ahol a testiség úgy gondolom felesleges, már-már hatásadás megoldásait láthatjuk: „olyan hamar benedvesedek tőled”, mondtam,... „így sohasem / érezhettük meg, milyen lenne az ujjain, / vagy ha belémmerítkezne” (*Közös fesztáv*, 66. o.). Ezzel szemben olyan szövegeket is találunk, ahol a naturalista-hatáscentrikus (néha giccses) arányokat megtartja, ezáltal remek megoldásokat kínálva. A *Túlkapás* című versében már-már Nemes Z. Márió szövegvilágát idéző sorokat olvashatunk: „a cisztára gondol, ami / öt éve növekszik az arcüregében, ezzel köti le / figyelmét, amíg újra elélezek, tudhatná pedig, / idővel megunom, hogy már leszopni sem lehet / rendesen, mert ő mindig csak jót akar nem” (*Túlkapás*, 56.). Ugyanakkor, ahol a test inkább metafizikai szinten jelenik meg, ezekkel a problémákkal nem szembesülünk, ott olyan kiváló sorokat, verseket kapunk, amelyek egy több kötetes szerző érdemeit dicsérhetnék. Az *Elzárt nézés* című versének sorai talán az egész kötet összefoglaló gondolatként is értelmezhetők: „keressük a megoldó-képletet, / hogy mi végre a születés / és a nemlét mihez vezet” (*Elzárt nézés*, 91.). Ezen a ponton érdemes megemlíteni a Krusovszky Dénes költészetével vonható párhuzamot. Áfra poétikai gondolkodása sok esetben egy Szijj Ferenc–Petri György–Krusovszky Dénes tengely mentén húzható meg. Itt arra gondolok, hogy a sterilebb eszközvilág és a gondolatiság a Szijj és Krusovszky lírából eredeztethető, míg a nyelvhasználat inkább a Petri-féle költészet jellegzetességeit hordozza. Összességében, elmondható, hogy Áfra *Glaukómája* mindenféleképpen hozzáad a testről való beszédhez, főképp lexikai szinten, hiszen ilyen erős szakszöveg használatával (*Epikrízis*, 13. o.) eddig nemigen találkoztunk a magyar lírában, e ponton Gottfried Benn idevonatkoztatható munkásságát lehetne említeni. Másrészt az ennyire szabad nyelvhasználat, amely ugyan sokszor probléma is Áfra verseiben, sem jellemző a mai magyar kortárs lírában.

A kötet fő buktatójával talán a túlzúsúfoltságot említhetném, ugyanis a nagy versanyag (60 szöveget tartalmaz a könyv) elhelyezése nem minden esetben volt szerencsés. Itt elsősorban arra gondolok, hogy bizonyos gyengébb szövegek, sokszor „rést pótló” eszközként működnek csak. Továbbá a versek többsége inkább steril, és inkább fogalmi, mint nem indulati, és ez néhány esetben modorossá teheti a szövegeket. Ez önmagában nem is lenne probléma, de a nagy versanyag miatt sokszor úgy érezhető, hogy egymásra torlódnak a versek. Talán a versek számának a csökkentése ezt a problémát kiküszöbölte volna. De ennél több negatívum talán a kötet megszerkesztettségéről nem is mondható el.

Áfra János költészetének elhelyezése a mai magyar fiatal kortárs poézisben nem egyszerű feladat. Hiszen az „új komolyság” szerzői néven emlegetett generáció (Telep, Előszecson) poétikája ugyan fellelhető a szerző verseiben, de jóval merészebb, szélesebb spektrumon belül működteteti a nyelvet. Ugyanez mondható el az elmúlt években első könyvvel jelentkező jó néhány szerzőről is (Ayhan Gökhan, Kemény Lili, Szöllőssy Balázs). Áfra nem fél hétköznapi

fogalmazni, nem a líra klasszikus szövegvilágán belül mozog, sokkal inkább a saját, az egyszerű (néhol közhelyesnek nevezhető) nyelvi térben dolgozik. Ezen a ponton jelentős mértékben eltér az emlegetett csoportosulások poétikai vonulatától, ugyanakkor a tartalmi értelemben vett „új komolyság”, gondolok itt a test-identitás kérdés feldolgozására, pontosan beleillik az említett irányzatba.

Összefoglalva elmondhatjuk, hogy Áfra János első könyve mindenképp egy kiemelkedő, kiemelhető verseskötetként kezelendő a mai magyar fiatal lírában, és úgy gondolom, ez a fajta hang már, vagy legalábbis a jövőben helyet talál majd magának, és még merészebb, még újabb anyaggal tölti fel azt, és vezet talán, ahogy a szerző írja „a mindent látásból a fény hiányába”.

ÓRA ÉS DRAPÉRIA (2001)